

JEAN M. AUDEL

Het lied van de grotten

Deel 6 van De Aardkinderen

A.W. Bruna Uitgevers B.V., Utrecht

HET LEEFGEBIED
DER
ZELANDONIËRS

HEILIGE PLAATSEN

1. Paardenhoofdrots – de Zevende Grot van de Zelandoniërs
2. Nieuwe, kleine grot bij Zonzicht – de Zesentwintigste Grot van de Zelandoniërs
3. Mammoetgrot
4. Zomerkamp – Westtak van de Negenentwintigste Grot
5. De Vijfde Grot van de Zelandoniërs
6. De Vrouwenplek
7. Kleindal – Veertiende Grot van de Zelandoniërs
8. Negende Grot van de Zelandoniërs
9. Paardenhart
10. Witte Holte
11. Heilige Plaats van de Vierde Grot van de Zuidland Zelandoniërs
12. Heilige Plaats van de Zevende Grot van de Zuidland Zelandoniërs
13. De Oudste Heilige Plaats van de Grote Aardmoeder
14. De Diepte van Fonteinrots

A A R D K I N D E R E N

PREHISTORISCH EUROPA GEDURENDE DE IJSTIJD

De omvang van de ijskap en de veranderingen in de kustlijnen gedurende een 10.000 jaar durend interstediaal, een warmere periode in de Würm-ijstijd in het laat-pleistoceen, 35.000-25.000 jaar geleden.

GROTTEN VAN DE HEILIGE PLAATSEN

1. Comarque
2. Gabillou
3. Rouffignac
4. La Forêt
5. Castelmerle
6. Combarelles
7. Gorge d'Enfer
8. Laugerie Haute
9. Cap Blanc
10. Lascaux
11. Cougnac
12. Pech Merle
13. Chauvet
14. Font-de-Gaume

1

De groep reizigers liep over het pad langs de rechteroever van de Grasrivier, tussen het heldere, sprankelende water van de rivier en de zwart dooraderde witte kalkstenen rotswand. Ze liepen in ganzenpas om de kromming van de rotswand, waar die tot vlak langs de waterrand uitstak. Voor hen splitste het pad zich; een smallere aftakking voerde naar de oversteekplaats, waar het stromende water breder en ondieper was en rondkolkte boven de rotsen die uit het water staken.

Voor ze de tweesprong in het pad bereikten, bleef een jonge vrouw die bijna vooraan liep opeens staan. Roerloos en met grote ogen keek ze naar iets voor hen uit. Ze wees met haar kin en ze durfde zich niet te bewegen. ‘Kijk! Daar!’ fluisterde ze angstig. ‘Leeuwen!’

Joharran, de leider, stak zijn arm omhoog als teken dat de stoet tot stilstand moest komen. Vlak achter de plek waar het pad zich splitste zagen ze nu lichtgeelbruine holenleeuwen in het gras lopen. Het gras bood zo’n effectieve camouflage dat ze de dieren waarschijnlijk pas zouden hebben opgemerkt als ze veel dichterbij waren, als Thefona niet zo’n scherpe blik had gehad. De jonge vrouw van de Derde Grot had een buitengewoon goed gezichtsvermogen, en hoewel ze nog erg jong was, stond ze bekend om haar vermogen om verder en beter te zien dan wie dan ook. Haar aangeboren gave was al op zeer jonge leeftijd herkend en ze waren begonnen haar te scholen toen ze nog maar een klein meisje was. Ze was hun beste uitkijk.

Ayla en Jondalar liepen achteraan in de stoet, met achter zich drie paarden, en ze keken op om te zien wat de oorzaak van het oponthoud was. ‘Ik vraag me af waarom we halt houden,’ zei Jondalar, met een zorgelijke frons.

Ayla keek nauwlettend naar de leider en de mensen die om hem heen stonden en bracht instinctief haar hand beschermend naar het warme bundeltje in de zachte leren draagdoek op haar buik. Jonayla had pas de borst gekregen en sliep, maar ze bewoog even bij de aanraking van haar moeder. Ayla had een buitengewoon vermogen om lichaamstaal te lezen, dat had ze op jonge leeftijd geleerd toen ze bij de Stam leefde.

Ze wist dat Joharran verontrust was en Thefona bang.

Ayla had ook een uitzonderlijk scherp gezichtsvermogen. Daarbij kon ze geluiden horen die boven het bereik van het menselijk gehoor lagen, en de diepe tonen voelen van de geluiden daaronder. Haar reuk- en smaakzin waren eveneens buitengewoon scherp, maar ze had zich nooit met iemand vergeleken en besepte dus niet hoe bijzonder haar waarnemingen waren. Ze was geboren met uiterst fijngevoelige zintuigen, wat ongetwijfeld had bijgedragen tot haar kans op overleving nadat ze op haar vijfde haar ouders en alles wat haar vertrouwd was had verloren. Al haar kennis had ze opgedaan uit het leven zelf. Ze had haar aangeboren vaardigheden ontwikkeld gedurende de jaren dat ze dieren had bestudeerd, met name carnivoren, toen ze zichzelf had leren jagen.

In de stilte bespeurde ze de nauwelijks waarneembare, maar vertrouwde bromgeluiden van leeuwen. Ze rook in een zachte bries hun kenmerkende geur, en ze zag dat verschillende mensen vooraan in de groep naar voren keken. Toen ze hun blik volgde, zag ze iets bewegen. Plotse-ling leken de katten in het hoge gras scherp in beeld te komen. Ze onderscheidde nu twee jonge en drie of vier volwassen holenleeuwen. Terwijl ze naar voren liep ging haar ene hand naar haar speerwerper die aan een lus aan haar riem hing, en met de andere pakte ze een speer uit de houder op haar rug.

‘Waar ga je heen?’ vroeg Jondalar.

Ze bleef staan. ‘Er zijn leeuwen vlak achter de splitsing in het pad,’ zei ze zacht.

Jondalar keek naar voren en zag iets bewegen wat hij herkende als leeuwen nu hij wist waarnaar hij keek. Ook hij greep naar zijn wapens. ‘Jij kunt beter hier blijven met Jonayla. Ik zal gaan.’

Ayla keek neer op haar slapende kindje en keek toen naar hem op.

‘Jij bent goed met de speerwerper, Jondalar, maar er zijn minstens twee welpen en drie volwassen leeuwen, waarschijnlijk meer. Als de leeuwen het gevoel krijgen dat er gevaar dreigt voor de welpen en ze besluiten aan te vallen, zul je hulp nodig hebben, iemand om je bij te staan, en je weet dat ik beter ben dan wie dan ook, op jou na.’

Hij fronste zijn voorhoofd en dacht even na terwijl hij haar bleef aankijken. Toen knikte hij. ‘Goed dan... maar blijf achter me.’ Hij zag vanuit zijn ooghoek iets bewegen en keek achterom. ‘En de paarden?’ ‘Ze weten dat er leeuwen in de buurt zijn. Kijk maar,’ zei Ayla.

Jondalar keek. Alle drie de paarden, ook het jonge merrieveulen, staa-den strak voor zich uit, zich duidelijk bewust van de grote katten. Jondalar fronste weer zijn voorhoofd. ‘Zullen ze zich rustig houden? Vooral kleine Grijs?’

‘Ze weten heel goed dat ze bij die leeuwen uit de buurt moeten blijven, maar ik zie Wolf nergens,’ zei Ayla. ‘Ik kan hem maar beter fluiten.’

‘Dat is niet nodig,’ zei Jondalar, en hij wees een andere kant op. ‘Hij voelt kennelijk dat er iets is. Moet je hem zien rennen.’

Ayla draaide zich om en zag een wolf op zich af stuiven. Het was een prachtig dier, groter dan de meeste wolven, maar een knik in zijn oor door een verwonding die hij had opgelopen in een gevecht met andere wolven, gaf hem iets guitigs. Ze gaf hem het speciale teken dat ze altijd gebruikte wanneer ze samen op jacht waren. Hij wist dat dat betekende dat hij dicht bij haar moest blijven en goed op haar moest letten. Ze liepen haastig zigzaggend tussen de mensen door naar de voorkant van de stoet, waarbij ze hun best deden om geen onnodige onrust te veroorzaken en zo onopvallend mogelijk te blijven.

‘Ik ben blij dat jullie er zijn,’ zei Joharran zacht, toen zijn broer en Ayla met de wolf en met hun speerwerpers in de hand naast hem opdoken.

‘Weet je hoeveel het er zijn?’ vroeg Ayla.

‘Meer dan ik dacht,’ zei Thefona, die haar best deed rustig te klinken en haar angst niet te tonen. ‘Aanvankelijk dacht ik een stuk of drie, misschien vier, maar ze lopen rond in het gras, en nu geloof ik dat het er een stuk of tien of meer zijn. Het is een grote troep.’

‘En ze zijn zelfverzekerd,’ zei Joharran.

‘Hoe weet je dat?’ vroeg Thefona.

‘Ze besteden geen aandacht aan ons.’

Jondalar wist dat zijn gezellin erg vertrouwd was met de grote katachtigen. ‘Ayla kent holenleeuwen,’ zei hij. ‘Misschien moeten we haar vragen wat ze denkt.’ Joharran knikte in haar richting, een zwijgend, vragend gebaar.

‘Joharran heeft gelijk. Ze weten dat we er zijn. En ze weten met hoeveel zij zijn en met hoeveel wij zijn,’ zei Ayla, en toen voegde ze eraan toe: ‘Mogelijk zien ze ons als een kudde paarden of oerossen en denken ze dat ze een zwak exemplaar kunnen verschalken. Volgens mij zijn ze nog maar pas in deze streek.’

‘Waarom denk je dat?’ vroeg Joharran. Hij stond altijd verbaasd over Ayla’s overvloedige kennis over vierpotige jagers, maar om de een of andere reden viel haar vreemde accent hem op momenten als dit meer op dan gewoonlijk.

‘Ze kennen ons niet, daarom zijn ze zo zelfverzekerd,’ vervolgde Ayla. ‘Als het een troep was die in de buurt van mensen leefde die ze hadden achtervolgd of jacht op ze hadden gemaakt, geloof ik niet dat ze zo rustig zouden zijn.’

‘Nou, misschien moeten we ze dan iets geven om zich ongerust over te maken,’ zei Jondalar.

Joharran fronste zijn voorhoofd net als zijn langere, jongere broer. Daar moest Ayla altijd om lachen, al gebeurde het doorgaans op momenten dat lachen ongepast was. ‘Misschien doen we er verstandiger aan om ze gewoon uit de weg te gaan,’ zei de donkerharige leider.

‘Dat denk ik niet,’ zei Ayla, met haar hoofd gebogen en haar ogen neergeslagen. Ze vond het nog steeds moeilijk om publiekelijk een man, vooral een leider, tegen te spreken. Hoewel ze wist dat het onder de Zelandoniërs heel gewoon was – per slot van rekening waren sommige leiders vrouwen, onder wie vroeger ook de moeder van Joharran en Jondalar – zou zulk gedrag van een vrouw in de Stam, die haar had grootgebracht, niet getolereerd worden.

‘Waarom niet?’ vroeg Joharran; zijn frons had zich verdiept.

‘Die leeuwen bevinden zich te dicht bij het thuis van de Derde Grot,’ zei Ayla zacht. ‘Er zullen altijd leeuwen in de omgeving zijn, maar als ze zich hier te zeer op hun gemak voelen, zullen ze het gaan beschouwen als een plek waar ze heen kunnen als ze willen uitrusten, en dan zouden ze mensen die in de buurt komen als prooi zien, vooral kinderen of ouderen. Ze zouden een gevaar kunnen vormen voor de mensen die in Twee-Rivierenrots wonen, en ook de andere Grotten in de buurt, waaronder de Negende.’

Joharran haalde een keer diep adem en keek toen naar zijn blonde broer. ‘Je gezellin heeft gelijk, en jij ook, Jondalar. Misschien kunnen we het best die leeuwen nu laten weten dat ze niet welkom zijn om zich zo dicht bij onze schuilplaatsen op te houden.’

‘Dit zou een goed moment zijn om onze speerwerpers te gebruiken; dan kunnen we op een veiligere afstand blijven. Verschillende jagers hebben ermee geoefend,’ zei Jondalar. Precies voor gelegenheden als deze had hij naar huis willen gaan om iedereen het wapen te tonen dat hij had ontwikkeld. ‘Misschien hoeven we er niet eens een te doden en alleen een paar te verwonden om ze te leren uit de buurt te blijven.’

‘Jondalar,’ zei Ayla zacht. Ze bereidde zich nu voor om hem tegen te spreken of op z’n minst hem iets te zeggen om over na te denken. Ze sloeg haar ogen weer neer, maar keek toen naar hem op. Ze was niet bang om tegenover hem voor haar mening uit te komen, maar ze wilde wel respectvol blijven. ‘Het is waar dat een speerwerper een bijzonder goed wapen is. Daarmee kan een speer vanaf een veel grotere afstand worden geworpen dan met de hand en dat maakt het veiliger. Maar veiliger is niet hetzelfde als veilig. Een gewond dier is onvoorspelbaar. En een dier met de kracht en de snelheid van een holenleeuw, gewond

en krankzinnig van de pijn, is tot alles in staat. Als je besluit deze wapens tegen die leeuwen op te nemen, dan moeten ze niet gebruikt worden om te verwonden, maar om te doden.'

'Ze heeft gelijk, Jondalar,' zei Joharran.

Jondalar keek fronsend naar zijn broer en toen lachte hij schaa-pachtig. 'Ja, ze heeft gelijk, maar hoe gevaarlijk ze ook zijn, ik vind het altijd afschuwelijk om een holenleeuw te doden als dat niet echt noodzakelijk is. Ze zijn zo prachtig, zo lenig en sierlijk in hun bewegingen. Holenleeuwen hebben niet veel te vrezen. Hun kracht verleent ze zelfvertrouwen.' Hij keek naar Ayla met een schittering van trots en liefde in zijn ogen. 'Ik heb altijd gevonden dat Ayla's Holenleeuw-totem precies bij haar past.' In verlegenheid gebracht door zijn vertoon van zijn sterke gevoelens voor haar begon hij licht te blozen. 'Maar ik vind ook dat dit een moment is waarop speerwerpers bijzonder nuttig zouden kunnen zijn.'

Joharran merkte dat de meeste reizigers nu om hen samendromden.

'Hoeveel van ons kunnen ermee omgaan?' vroeg hij zijn broer.

'Nou, jij en ik, en Ayla, natuurlijk,' zei Jondalar, terwijl hij zijn blik over de groep liet gaan. 'Rushemar heeft ermee geoefend en kan er al heel aardig mee overweg. Solaban is druk bezig geweest met het vervaardigen van ivoren handgrepen voor gereedschap en heeft weinig tijd gehad om te oefenen, maar hij heeft de grondbeginselen onder de knie.' 'Ik heb enkele keren een speerwerper geprobeerd, Joharran. Ik bezit er zelf geen en ik ben er niet erg goed mee,' zei Thefona, 'maar ik kan een speer werpen zonder een speerwerper.'

'Dank je, Thefona, dat je me daaraan herinnert,' zei Joharran. 'Bijna iedereen kan zonder een speerwerper met een speer omgaan, inclusief de vrouwen. Dat mogen we niet vergeten.' Toen richtte hij zich tot de groep in het algemeen. 'We moeten die leeuwen laten weten dat dit geen goede plek voor ze is. Degenen die achter ze aan willen gaan, met of zonder speerwerper, kom naar voren.'

Ayla knoopte de draagdoek van haar kindje los. 'Folara, wil jij voor mij op Jonayla passen?' vroeg ze, terwijl ze naar Jondalars jongere zus liep. 'Tenzij je natuurlijk liever blijft om jacht te maken op holenleeuwen.' 'Ik ben mee geweest op drijfjachten, maar was nooit erg goed met een speer, en met de speerwerper gaat het al niet veel beter,' zei Folara. 'Ik ontferm me wel over Jonayla.' Het kleintje was nu klaarwakker en toen de jonge vrouw haar armen naar de baby uitstrekke, ging ze gewillig naar haar tante.

'Ik help haar wel,' zei Proleva tegen Ayla. Joharrans gezellin had een dochtertje in een draagdoek, enkele dagen ouder dan Jonayla, en een

actief jongetje van zes jaar, dat ze ook in de gaten moest houden. ‘Ik vind dat we alle kinderen hiervandaan moeten halen, misschien terug tot achter de vooruitspringende rots, of naar boven naar de Derde Grot.’

‘Dat is een uitstekend idee,’ zei Joharran. ‘De jagers blijven hier; de rest van jullie gaat terug, maar langzaam. Geen plotselinge bewegingen. We willen dat die holenleeuwen denken dat we gewoon een beetje rondlopen, als een kudde oerossen. En als we ons opsplitsen, blijf je bij je groep. Ze zullen waarschijnlijk elke eenling najagen.’

Ayla richtte haar aandacht weer op de vierpotige jagers en zag veel leeuwgezichten hun kant op kijken, uiterst waakzaam. Ze sloeg de dieren gade terwijl ze rondliepen en begon kenmerkende eigenschappen te zien, wat haar hielp de dieren te tellen. Ze zag dat een grote leeuw zich nonchalant omdraaide, nee, het was een mannetjesleeuw, besefte ze toen ze zijn geslachtsorgaan van achteren zag. Ze had er even niet aan gedacht dat de mannetjes hier geen manen hadden. De mannelijke holenleeuwen in de buurt van haar dal in het oosten, waaronder een dier dat ze heel goed kende, hadden wel haar rond de kop en nek, al was het dun. Dit is een grote troep, dacht ze, meer dan twee handen vol telwoorden, mogelijk wel drie, inclusief de jonge dieren.

Terwijl ze toekeek liep de grote leeuw nog enkele stappen het veld in en verdween in het hoge gras. Het was wonderlijk dat de lange, dunne stengels dieren die zo groot waren zo goed konden verbergen.

Hoewel de botten en tanden van holenleeuwen – katachtigen die zich graag schuilhielden in grotten waarin de botten die ze achterlieten bewaard bleven – dezelfde vorm hadden als die van hun afstammelingen die op een dag in de landen van het continent ver naar het zuiden zouden ronddwalen, waren ze anderhalf maal, sommige zelfs tweemaal zo groot. ’s Winters kregen ze een dikke wintervacht, zo licht dat die bijna wit was, een doelmatige schutkleur voor roofdieren die het hele jaar op jacht gingen. Hun zomervacht was ook licht, maar meer getaand, en bij sommige dieren was de vachtwisseling nog niet voltooid, waardoor ze een nogal rommelige, vlekkerige aanblik boden.

Ayla zag hoe de groep die voor het merendeel uit vrouwen en kinderen bestond zich afsplitste van de jagers en terugliep naar de rotswand waar ze zojuist langs waren getrokken, begeleid door enkele jonge mannen en vrouwen gewapend met speren, die Joharran had meegestuurd om de groep te beschermen. Toen viel haar op dat de paarden behoorlijk zenuwachtig leken, en ze besloot een poging te doen de dieren te kalmeren. Ze gaf Wolf een teken om haar te volgen en liep naar de paarden.

Toen ze de paarden naderden leek Whinney blij zowel haar als Wolf te zien. Het paard was niet bang voor de grote wolf. Ze had Wolf zien opgroeien uit een kleine pluizige bol vacht en had geholpen hem groot te brengen. Maar Ayla maakte zich zorgen. Ze wilde dat de paarden zich met de vrouwen en kinderen achter de rotswand zouden terugtrekken. Ze kon met woorden en tekens met Whinney communiceren, maar ze wist niet precies hoe ze de merrie duidelijk moest maken dat ze met de anderen mee moest gaan en haar niet moest volgen.

Renner hinnikte toen ze naderbij kwam; hij leek erg verontrust. Ze begroette de bruine hengst liefdevol, aaide en kroelde toen het jonge grijze merrieveulen en sloeg vervolgens haar arm om de stevige hals van de hooikleurige merrie die haar enige vriendin was geweest tijdens de eerste eenzame jaren na haar vertrek bij de Stam.

Whinney leunde tegen de jonge vrouw aan met haar hoofd over Ayla's schouder, in een vertrouwde houding van wederzijdse steun. Ze communiceerde met de merrie door een combinatie van handgebaren en woorden van de Stam en dierengeluiden die ze imiteerde, de speciale taal die ze had ontwikkeld toen Whinney nog een veulen was, voordat Jondalar haar zijn taal had geleerd. Ayla zei tegen de merrie dat ze met Folar en Proleva moest meegaan. Hoewel ze niet wist of het paard het begreep of gewoon aanvoelde dat het veiliger was voor haar en haar veulen, zag Ayla tot haar opluchting dat de merrie achter de andere moeders aan terugliep naar de rotswand toen ze haar die kant op stuurde.

Maar Renner was zenuwachtig en gespannen en dat werd nog erger toen de merrie wegliep. Zelfs nu hij volwassen was, was de jonge hengst gewend het moederdier te volgen, vooral wanneer Ayla en Jondalar samen reden, maar deze keer ging hij haar niet onmiddellijk achterna. Hij steigerde en zwaaide hinnikend met zijn hoofd. Jondalar hoorde hem, keek naar de hengst en de vrouw, en kwam naar hen toe. Het jonge paard hinnikte naar de man toen hij naderbij kwam. Jondalar vroeg zich af of zijn beschermende hengsteninstinct zich liet gelden met twee vrouwtjes in zijn kleine 'kudde'. De man praatte tegen hem, streelde en krabbelde hem op zijn favoriete plekje om hem tot bedaren te brengen, zei dat hij met Whinney mee moest gaan en gaf hem een klap op zijn achterste. Dat was genoeg om hem de gewenste kant op te sturen.

Ayla en Jondalar liepen terug naar de jagers. Joharran en zijn twee beste vrienden en raadslieden, Solaban en Rushemar, stonden midden in de groep die was overgebleven. Die leek nu veel kleiner.

'We hebben besproken wat de beste manier zou zijn om jacht op ze te

maken,' zei Joharran toen het paar terugkwam. 'Ik weet eigenlijk niet wat de beste strategie zou zijn. Moeten we proberen ze te omsingelen? Of moeten we ze in een bepaalde richting drijven? Ik weet precies hoe ik moet jagen voor vlees: herten of bizonen of oerossen, zelfs mammoet. Ik heb met de hulp van andere jagers weleens een leeuw gedood die te dicht bij een kamp kwam, maar leeuwen zijn geen dieren waarop ik doorgaans jacht maak, vooral niet een hele troep.'

'Ayla kent leeuwen,' zei Thefona, 'dus laten we het haar vragen.'

Iedereen keek naar haar. De meesten hadden het verhaal gehoord over het gewonde leeuwenwelpje waarover ze zich had ontfermd en dat ze had grootgebracht tot hij volwassen was. Toen Jondalar hun had verteld dat de leeuw haar had gehoorzaamd zoals de wolf dat deed, hadden ze dat geloofd.

'Wat denk jij, Ayla?' vroeg Joharran.

'Zie je hoe de leeuwen ons in de gaten houden? Precies zoals wij hen in de gaten houden. Ze beschouwen zichzelf als de jagers. Het zal waarschijnlijk als een verrassing komen dat ze voor de verandering prooi zijn,' zei Ayla. Ze dacht even na en zei toen: 'Ik denk dat we bij elkaar moeten blijven en als groep op ze af moeten lopen, misschien schreeuwend en luid pratend, om te zien of ze zich dan terugtrekken. Maar we houden de speren in de aanslag voor het geval er eentje, of misschien meer, tot de aanval overgaat voor we besluiten om achter ze aan te gaan.'

'Gewoon recht op ze af lopen?' zei Rushemar fronsend.

'Het zou kunnen werken,' zei Solaban. 'En als we bij elkaar blijven, kunnen we elkaar beschermen.'

'Het lijkt mij een goed plan, Joharran,' zei Jondalar.

'Ik kan niets beters bedenken, en het idee om bij elkaar te blijven en elkaar te beschermen staat me wel aan,' zei de leider.

'Ik ga als eerste,' zei Jondalar. Hij stak de speer omhoog die hij al op zijn speerwerper had gezet, klaar om te werpen. 'Hiermee kan ik snel een speer wegslingeren.'

'Dat zal best, maar laten we wachten tot we dichterbij zijn zodat we allemaal op werpafstand zijn,' zei Joharran.

'Natuurlijk,' zei Jondalar. 'En Ayla geeft me rugdekking voor het geval er iets onverwachts gebeurt.'

'Dat is goed,' zei Joharran. 'We hebben allemaal een partner nodig die diegenen die als eerste hun speer werpen rugdekking kan geven, voor het geval ze missen en die leeuwen ons aanvallen in plaats van ervandoor te gaan. De partners kunnen onderling beslissen wie als eerste zijn speer zal werpen, maar het zal minder verwarrend zijn als iedereen wacht op een teken voordat die zijn speer werpt.'

‘Wat voor teken?’ vroeg Rushemar.

Joharran dacht even na en zei toen: ‘Houd Jondalar in de gaten. Wacht tot hij zijn speer werpt. Dat kan ons teken zijn.’

‘Ik zal jouw partner zijn, Joharran,’ bood Rushemar aan.

De leider knikte.

‘Ik heb rugdekking nodig,’ zei Morizan. Hij was de zoon van Manvelars gezellin, herinnerde Ayla zich. ‘Ik weet niet hoe goed ik ben, maar ik heb er wel op geoefend.’

‘Ik kan je partner zijn. Ik heb met de speerwerper geoefend.’

Ayla draaide zich om bij het horen van de vrouwenstem en zag dat Galeya, Folaras roodharige vriendin, had gesproken.

Jondalar draaide zich ook om om te kijken. Dat is ook een manier om aan te pappen met de zoon van de gezellin van een leider, dacht hij, waarbij hij vluchtig naar Ayla keek en zich afvroeg of zij het ook doorhad.

‘Ik kan Thefona’s partner zijn, als ze dat wil,’ zei Solaban, ‘aangezien ik net als zij een speer en geen speerwerper zal gebruiken.’

De jonge vrouw glimlachte naar hem, blij dat ze een volwassen, ervaren jager vlak bij zich in de buurt zou hebben.

‘Ik heb met een speerwerper geoefend,’ zei Palidar. Hij was een vriend van Tivonan, de leerjongen van Willamar, de Meester-Handelaar.

‘Wij kunnen elkaars partner zijn,’ zei Tivonan, ‘maar ik kan alleen een speer gebruiken.’

‘Ik heb ook niet echt veel met die werper geoefend,’ zei Palidar.

Ayla glimlachte naar de jonge mannen. Als leerjongen van Willamar zou Tivonan ongetwijfeld de volgende Meester-Handelaar van de Negende Grot worden. Zijn vriend Palidar was met Tivonan meegekomen na een bezoek aan diens Grot op een korte handelsmissie, en Palidar was degene die de plek had gevonden waar Wolf in een hevig gevecht was geraakt met de andere wolven en die haar daarheen had gebracht. Ze beschouwde hem als een goede vriend.

‘Ik heb niet veel met die werper gedaan, maar ik kan wel met een speer omgaan.’

Dat is Mejera, acoliet van de Zelandoni van de Derde, dacht Ayla. Ze herinnerde zich dat de jonge vrouw erbij was geweest toen Ayla voor het eerst naar de Diepe Grot in Fonteinrots ging om de levenskracht van Jondalars jongere broer op te sporen om zijn elan te helpen zijn weg te vinden naar de geestenwereld.

‘Iedereen heeft al een partner gekozen, dus dan blijven wij samen over. Ik heb niet alleen nooit met de speerwerper geoefend, ik heb die zelfs nauwelijks gebruikt zien worden,’ zei Jalodan, Morizans neef, de zoon

van Manvelars zus, die op bezoek was bij de Derde Grot. Hij was van plan met hen naar de Zomerbijeenkomst te reizen om daar zijn Grot te treffen.

Dat waren ze dan. De twaalf mannen en vrouwen die op het punt stonden de strijd aan te binden met een even groot aantal leeuwen, dieren die veel sneller, krachtiger en woester waren en die zich in leven hielden met de jacht op zwakkere prooidieren. Ayla werd plotseling overvallen door twijfel en huiverde van angst. Ze wreef over haar armen en voelde kippenvel opkomen. Hoe konden twaalf zwakke mensen het zelfs maar in hun hoofd halen een troep leeuwen aan te vallen? Haar oog viel op dat andere roofdier, het dier dat ze kende, en ze gaf het een teken om bij haar te blijven. Twaalf mensen, dacht ze... en Wolf.

‘Goed, daar gaan we dan,’ zei Joharran, ‘maar blijf bij elkaar.’

De twaalf jagers van de Derde en de Negende Grot van de Zelandoniers liepen op de troep grote katachtigen af. Ze waren gewapend met speren die gladgeschuurde scherpe punten van vuursteen, bot of ivoor hadden. Sommigen hadden een speerwerper waarmee een speer veel verder en met veel meer kracht en snelheid geworpen kon worden dan met de hand, maar leeuwen waren al eerder met slechts speren gedood. Jondalars wapen zou op de proef worden gesteld, maar de moed van de jagers nog meer.

‘Ga weg!’ schreeuwde Ayla toen de groep zich in beweging zette. ‘We willen jullie hier niet!’

Verscheidene anderen volgden haar voorbeeld en schreeuwden tegen de dieren dat ze weg moesten gaan.

Aanvankelijk sloegen de leeuwen, jong en oud, de naderende groep alleen maar gade. Toen trokken enkele zich terug in het gras dat ze zo goed verborg, om even later weer tevoorschijn te komen alsof ze niet wisten wat ze moesten doen. De dieren die zich met welpen terugtrokken, kwamen zonder de jonge dieren terug.

‘Ze weten niet wat ze van ons moeten denken,’ zei Thefona. Ze liep midden tussen de jagers en voelde zich iets zekerder dan toen ze net in beweging waren gekomen, maar toen het grote mannetje opeens naar hen gromde, bleef iedereen van schrik als aan de grond genageld staan. ‘Dit is niet het moment om te blijven staan,’ zei Joharran, en hij zette zich weer in beweging.

De groep volgde zijn voorbeeld en liep in gesloten gelederen op de groep af. Alle leeuwen liepen nu heen en weer, sommige keerden de groep zelfs de rug toe en verdwenen in het hoge gras, maar het grote mannetje gromde weer, zette een gebrul in en wist niet van wijken.

Enkele van de andere grote katten hadden zich achter hem opgesteld. Ayla pikte de geur van angst van de menselijke jagers op en ze wist dat de leeuwen die ook bespeurden. Zelf was ze ook bang, maar angst was iets wat mensen konden overwinnen.

‘We moeten ons gereedhouden,’ zei Jondalar. ‘Dat mannetje ziet er niet blij uit, en hij heeft versterkingen.’

‘Kun je hem hiervandaan niet raken?’ vroeg Ayla. Ze hoorde het aanhoudende grommen dat doorgaans voorafging aan het gebrul van een leeuw.

‘Waarschijnlijk wel,’ zei Jondalar, ‘maar voor een grotere trefzekerheid doe ik het liever van iets dichterbij.’

‘En ik weet ook niet of ik vanaf deze afstand goed kan richten. We moeten echt dichterbij zien te komen,’ zei Joharran, terwijl hij verder liep.

De groep liep al schreeuwend dicht op elkaar door, al vond Ayla het geluid van hun stemmen onzekerder klinken naarmate ze de troep dichterbij naderden. De holenleeuwen keken stil en gespannen naar de vreemde kudde naderende dieren die zich niet als prooidieren gedroegen.

Toen gebeurde alles plotseling tegelijkertijd.

Het grote mannetje brulde, een onthutsend, oorverdovend geluid, vooral van zo dichtbij. Hij kwam in vliegende vaart op hen af. Toen hij zich klaarmaakte voor de sprong wierp Jondalar zijn speer.

Ayla had het vrouwtje rechts van het mannetje in de gaten gehouden. Op het moment dat Jondalar zijn speer wierp, kwam de leeuwin met grote sprongen op hen af.

Ayla legde aan. Bijna uit eigen wil kwam de speerwerper met de speer omhoog en slingerde de speer weg. Het was voor Ayla zo’n natuurlijke beweging dat het bijna onbewust gebeurde. Jondalar en zij hadden het wapen gedurende hun reis naar de Zelandoniërs, die een jaar had geduurd, dikwijls gebruikt en ze was er zo vaardig mee geworden dat het bijna een tweede natuur was.

De leeuwin sprong hoog de lucht in, maar Ayla’s speer ontmoette haar halverwege. De speer begroef zich van onderaf in de keel van de grote kat. Het bloed spoot eruit toen de leeuwin op de grond neerstortte.

Ayla pakte snel een volgende speer uit haar houder, zette die op haar speerwerper en keek om zich heen om te zien wat er gebeurde. Ze zag Jondalar’s speer door de lucht vliegen en een hartslag later volgde nog een speer. Ze zag dat Rushemar in de houding stond van iemand die zojuist een speer had geworpen. Ze zag nog een grote leeuwin vallen. Een tweede speer trof het dier voor ze op de grond landde. Een andere

leeuwin kwam aanstormen. Ayla wierp een speer en zag dat nog iemand dat had gedaan, een fractie van een seconde voor haar.

Ze pakte weer een speer en zette die zorgvuldig op de speerwerper: de punt, die was vastgemaakt op een korte, taps toelopende schacht, die zo was gemaakt dat hij zich van de lange schacht zou losmaken, zat stevig op zijn plaats, en de haak achter in de speerwerper zat vast in het gat in het uiteinde van de lange speerschacht. Toen keek ze weer om zich heen. Het grote mannetje lag op de grond maar bewoog nog; hij bloedde maar was niet dood. Haar vrouwtje bloedde ook, maar bewoog zich niet meer.

De leeuwen trokken zich zo snel ze konden in het hoge gras terug; minstens één liet een bloedspoor achter. De menselijke jagers werden zichzelf langzaam weer meester, keken om zich heen en lachten aarzelend naar elkaar.

‘Ik geloof dat we het hebben klaargespeeld,’ zei Palidar, en hij begon te grijnzen.

Hij had de woorden nauwelijks uitgesproken toen Wolfs dreigende gegrom Ayla’s aandacht trok. De wolf rende bij de menselijke jagers vandaan en Ayla stormde achter hem aan. De zwaar bloedende mannetjesleeuw was overeind gekomen en viel weer aan. Met een gebrul sprong hij op hen af. Ze kon bijna zijn woede voelen en kon hem die niet echt kwalijk nemen.

Op het moment dat Wolf de leeuw bereikte en opsprong om hem aan te vallen, waarbij hij ervoor zorgde tussen Ayla en de grote kat te blijven, wierp ze haar speer met volle kracht. Haar blik viel op een andere speer die tegelijkertijd was geworpen. Ze troffen met een hoorbare plof bijna gelijktijdig doel. Zowel de leeuw als de wolf zakte in elkaar. Ayla’s adem stokte toen ze de dieren zag vallen, gehuld in bloed, bang dat Wolf gewond was.

2

Ayla zag de zware klauw van de leeuw bewegen en hield haar adem in. Ze vroeg zich af of het grote mannetje nog steeds in leven kon zijn met al die speren in zijn lichaam. Toen zag ze Wolfs bebloede kop van onder de reusachtige poot tevoorschijn komen, en ze rende naar hem toe; ze wist nog steeds niet of hij gewond was. De wolf wurmde zich onder de voorpoot van de leeuw vandaan, pakte de klauw tussen zijn tanden en schudde zo heftig met zijn kop dat ze wist dat het dier besmeurd was met het bloed van de leeuw en niet met zijn eigen bloed. Jondalar verscheen naast haar en samen liepen ze naar de leeuw, lachend van opluchting om de capriolen van de wolf.

‘Ik zal met Wolf naar de rivier moeten gaan om hem schoon te maken,’ zei Ayla. ‘Hij zit onder het bloed van de leeuw.’

‘Ik vind het jammer dat we hem moesten doden,’ zei Jondalar zacht. ‘Het was een prachtig dier en hij verdedigde alleen maar zijn troep.’

‘Ik vind het ook spijtig. Hij deed me aan Kleintje denken, maar ook wij moesten ons verdedigen. We zouden ons veel ellendiger voelen als een van die leeuwen een kind had gedood,’ zei Ayla, met een blik op het grote roofdier.

Even later zei Jondalar: ‘We kunnen hem beiden opeisen. Alleen onze speren hebben hem getroffen en alleen jouw speer heeft dit vrouwtje gedood dat hem heeft bijgestaan.’

‘Ik geloof dat ik ook nog een andere leeuwin heb verwond, maar daar wil ik niets van hebben,’ zei Ayla. ‘Neem jij maar wat je wilt van het mannetje. Ik neem de vacht en staart van dit vrouwtje, en haar klauwnagels en tanden, als aandenken aan deze jacht.’

Ze keken een poosje zwijgend op de dieren neer, en toen zei Jondalar: ‘Ik ben dankbaar dat de jacht geslaagd was en dat niemand gewond is geraakt.’

‘Ik zou ze graag op de een of andere manier eer bewijzen, Jondalar, als blijk van respect voor de Geest van de Holenleeuw en als uiting van dank aan mijn totem.’

‘Ja, dat moeten we doen. Het is gebruikelijk om de geest te bedanken

wanneer we een dier doden en de geest te vragen om de Grote Aardmoeder te bedanken voor het voedsel dat ze ons heeft laten nemen. We kunnen de Geest van de Holenleeuw bedanken en de geest vragen om de Moeder te bedanken dat ze ons deze leeuwen heeft laten doden om onze families en onze Grotten te beschermen.’ Jondalar zweeg even. ‘We kunnen deze leeuw wat water te drinken geven opdat de geest niet dorstig in de volgende wereld aankomt. Sommigen begraven ook het hart, geven het terug aan de Moeder. Ik vind dat we beide moeten doen voor deze prachtige leeuw die zijn leven heeft gegeven terwijl hij zijn troep verdedigde.’

‘Ik zal hetzelfde doen voor het vrouwtje dat hem heeft bijgestaan en aan zijn zijde heeft gevochten,’ zei Ayla. ‘Ik geloof dat mijn Holenleeuw-totem me heeft beschermd en misschien wel onze hele groep. De Moeder had ervoor kunnen kiezen om de Geest van de Holenleeuw iemand te laten doden als compensatie voor het grote verlies van de troep. Ik ben Haar dankbaar dat Ze dat niet heeft gedaan.’

‘Ayla! Je had gelijk!’

Ze draaide zich met een ruk om bij het geluid van de stem en glimlachte naar de leider van de Negende Grot die achter hen opdook. ‘Je zei: “Een gewond dier is onvoorspelbaar. En een dier met de kracht en snelheid van een holenleeuw, gewond en krankzinnig van de pijn, is tot alles in staat.” We hadden er niet van uit mogen gaan dat die leeuw alleen maar omdat hij bloedend op de grond lag niet meer zou proberen om aan te vallen.’ Joharran wendde zich tot de rest van de jagers die waren gekomen om naar de leeuwen te kijken die ze hadden gedood. ‘We hadden ons ervan moeten vergewissen dat hij dood was.’

‘Waar ik me echt over heb verbaasd is die wolf,’ zei Palidar. Hij keek naar het dier dat besmeurd met bloed, met zijn tong uit zijn bek, rustig bij Ayla’s voeten zat. ‘Hij heeft ons gewaarschuwd, maar ik zou nooit hebben gedacht dat een wolf een holenleeuw zou aanvallen, gewond of niet.’

Jondalar glimlachte. ‘Wolf beschermt Ayla,’ zei hij. ‘Het maakt niet uit tegen wie of wat. Als het haar bedreigt, valt hij het aan.’

‘Zelfs jou, Jondalar?’ vroeg Palidar.

‘Zelfs mij.’

Er viel even een ongemakkelijke stilte, en toen zei Joharran: ‘Hoeveel leeuwen hebben we gedood?’ Verscheidene van de grote katten lagen op de grond, sommige met een aantal speren in hun lichaam.

‘Ik tel er vijf,’ zei Ayla.

‘De leeuwen met speren van meer dan één persoon moeten worden

gedeeld,' zei Joharran. 'Die jagers kunnen met elkaar beslissen wat ze ermee doen.'

'De enige speren in het mannetje en dit vrouwtje zijn van Ayla en mij, dus wij eisen ze voor ons op,' zei Jondalar. 'We deden wat we moesten doen, maar zij verdedigden hun familie en we willen hun geest eer bewijzen. We hebben hier geen Zelandoni, maar we kunnen elk een beetje water geven voor we ze op weg sturen naar de geestenwereld, en we kunnen hun hart begraven, ze teruggeven aan de Moeder.'

De andere jagers knikten instemmend.

Ayla liep naar de leeuwin die ze had gedood en haalde haar waterzak tevoorschijn. Die was gemaakt van de zorgvuldig gewassen maag van een hert waarvan de onderste opening was dichtgebonden. De opening aan de bovenkant was rondom een ruggenwervel van een hert getrokken, waarvan de uitsteeksels waren verwijderd, en strak omwonden met pezen. Het natuurlijke gat in de ruggenwervel vormde een uitstekende schenktuit. De stop bestond uit een dun reepje leer waarin aan het ene uiteinde een aantal knopen over elkaar waren gelegd tot de knoop groot genoeg was om het gat te dichten. Ze trok de stop eruit en nam een mondvol water. Toen boog ze zich over de kop van de leeuwin, trok die naar zich toe, opende de kaken en liet het water uit haar mond in de bek van de grote kat stromen.

'We zijn dankbaar Doni, Grote Moeder van Allen, en we zijn de Geest van de Holenleeuw dankbaar,' zei ze hardop. Toen begon ze te spreken met de stille handgebaren van de formele taal van de Stam, de taal die werd gebruikt bij het spreken tot de geestenwereld, maar met een zachte stem vertaalde ze de tekens die ze maakte. 'Deze vrouw is de Geest van de Grote Holenleeuw, de totem van deze vrouw, dankbaar dat hij heeft toegelaten dat enkele van de levende exemplaren van de Geest werden geveld door de speren van de mensen. Deze vrouw wil aan de Grote Geest van de Holenleeuw spijt betuigen voor het verlies van de levende exemplaren. De Grote Moeder en de Geest van de Holenleeuw weten dat het nodig was voor de veiligheid van de mensen, maar deze vrouw wil haar dankbaarheid betuigen.'

Ze draaide zich om naar de groep jagers die haar gadesloeg. Ze deed het niet op de manier waaraan zij gewoon waren, maar het was fascinerend om naar haar te kijken, en het voelde volkomen juist aan voor de jagers die hun angst hadden overwonnen om hun leefgebied voor zichzelf en anderen veiliger te maken. Het maakte hen duidelijk waarom hun Zelandoni die de Eerste was, deze vrouw uit den vreemde tot haar acoliet had gemaakt.

'Ik zal geen andere leeuwen opeisen die mogelijk door een van mijn

speren zijn doorboord, maar wil wel graag de speer terug,' zei Ayla. 'Deze leeuw heeft alleen mijn speer in haar lichaam, dus haar eis ik op. Ik zal de huid en staart, de klauwnagels en de tanden bewaren.'

'En het vlees?' vroeg Palidar. 'Ga je daarvan eten?'

'Nee. Wat mij betreft mogen de hyena's dat hebben,' zei Ayla. 'Ik vind de smaak van vleeseters, vooral holenleeuwen, niet lekker.'

'Ik heb nog nooit leeuwenvlees geproefd,' zei hij.

'Ik ook niet,' zei Morizan van de Derde Grot, die met Galeya een paar had gevormd.

'Heeft geen enkele van jullie speren een leeuw geraakt?' vroeg Ayla. Ze zag dat ze triest met hun hoofd schudden. 'Als jullie willen mag je het vlees van deze leeuw hebben nadat ik het hart heb begraven, maar als ik jullie was zou ik de lever niet eten.'

'Waarom niet?' vroeg Tivonan.

'Het volk waarbij ik ben opgegroeid geloofde dat de lever van vleeseters je kan doden, als vergif,' zei ze. 'Ze vertelden er verhalen over, vooral over een zelfzuchtige vrouw die de lever van een kat, een lynx, geloof ik, at en stierf. Misschien moeten we de lever samen met het hart begraven.'

'Is de lever van alle dieren die vlees eten slecht voor je?' vroeg Galeya.

'Volgens mij dat van beren niet. Die eten vlees, maar ook allerlei andere dingen. Holenberen eten helemaal niet veel vlees en die smaken goed. Ik ken mensen die hun lever aten en niet ziek werden,' zei Ayla.

'Ik heb al in geen jaren een holenbeer gezien,' zei Solaban. Hij had vlakbij gestaan en het gesprek gevolgd. 'Er zijn er hier niet zoveel meer. Heb jij echt holenbeer gegeten?'

'Ja,' zei Ayla. Ze overwoog te vertellen dat het vlees van de holenbeer bij de Stam heilig was en alleen bij bepaalde rituele feestmalen werd gegeten, maar besloot dat dit nog meer vragen zou uitlokken die veel te veel tijd zouden vergen om te beantwoorden.

Ze keek naar de leeuw en haalde een keer diep adem. Het was een groot dier en het zou een heel karwei zijn om haar te villen. Ze kon best wat hulp gebruiken en keek naar de vier jonge mensen die haar al die vragen hadden gesteld. Geen van hen had een speerwerper gebruikt, maar ze vermoedde dat dat nu snel zou veranderen, en hoewel ze geen leeuw hadden geveld, hadden ze gewillig deelgenomen aan de jacht en zich aan gevaar blootgesteld. Ze glimlachte naar hen. 'Ik geef ieder van jullie een klauwnagel als jullie me helpen deze leeuw te villen,' zei ze, en ze zag dat ze haar glimlach beantwoordden.

'Met alle plezier,' zeiden Palidar en Tivonan bijna in koor.

'Dat geldt ook voor mij,' zei Morizan.

‘Fijn. Ik kan jullie hulp goed gebruiken.’ Toen zei ze tegen Morizan: ‘Ik geloof niet dat we formeel aan elkaar zijn voorgesteld.’

Ze ging recht voor de jonge man staan en stak haar handen uit, de handpalmen omhoog, in het formele gebaar van openheid en vriendschap. ‘Ik ben Ayla van de Negende Grot van de Zelandoniërs, acoliet van Zelandoni, Eerste Onder Hen Die de Grote Aardmoeder Dienen, gezellin van Jondalar, Meester-Vuursteenklapper en broer van Joharran, leider van de Negende Grot van de Zelandoniërs, voorheen was ik Dochter van de Mammoetvuurplaats van het Leeuwenkamp van de Mamutiërs, Uitverkoren door de geest van de Holenleeuw, Beschermd door de Holenbeer, vriendin van de paarden Whinney, Renner en Grijs en de vierpotige jager Wolf.’

Dat volstond wel als formele introductie, dacht ze, terwijl ze naar zijn gezichtsuitdrukking keek. Ze wist dat het eerste deel van de formele opsomming van haar namen en verbintenissen waarschijnlijk ietwat overweldigend was – ze had banden met de hoogste gelederen van de Zelandoniërs – en het laatste deel zou hem helemaal niets zeggen.

Hij pakte haar handen en begon aan zijn opsomming. ‘Ik ben Morizan van de Derde Grot van de Zelandoniërs,’ zei hij zenuwachtig, maar toen leek hij moeite te hebben met het bedenken wat hij verder moest zeggen. ‘Ik ben de zoon van Manvelar, leider van de Derde Grot, neef van...’

Ayla beseftte dat hij nog jong was en niet gewend aan kennismaken met nieuwe mensen en formele introducties. Ze besloot om het hem gemakkelijk te maken en maakte een eind aan het formele ritueel. ‘In de naam van Doni, de Grote Aardmoeder, groet ik je, Morizan van de Derde Grot van de Zelandoniërs,’ zei ze, en toen voegde ze eraan toe: ‘En ik maak dankbaar gebruik van je hulp.’

‘Ik wil ook helpen,’ zei Galeya. ‘Ik zou graag een klauwnagel willen hebben als aandenken aan deze jacht. Hoewel ik geen enkel dier met een speer heb geraakt, was het opwindend. Een beetje beangstigend, maar opwindend.’

Ayla knikte begrijpend. ‘Laten we maar snel beginnen. Maar ik moet jullie waarschuwen om voorzichtig te zijn bij het uitsnijden van de klauwnagels en tanden en ervoor te zorgen dat je je huid er niet aan openhaalt. Je moet ze uitkoken voor je ze veilig kunt vastpakken. Als je je eraan openhaalt kan dat een ernstige wond tot gevolg hebben, die opzwelt en stinkende etter afscheidt.’

Ze keek op en zag in de verte mensen aankomen van achter de uitspringende rotswand. Ze herkende verscheidene mensen van de Derde Grot die niet bij de eerste groep waren geweest die zich eerder bij hen

hadden gevoegd. Manvelar, de sterke, energieke oude man die hun leider was, was er ook bij.

‘Daar komen Manvelar en een paar anderen,’ zei Thefona. Ook zij had hen dus gezien en herkend.

Toen ze de jagers bereikten liep Manvelar naar Joharran. ‘Gegroet Joharran, Leider van de Negende Grot van de Zelandoniërs, in de naam van Doni, de Grote Aardmoeder,’ zei hij, en hij stak beide handen uit. Joharran pakte de handen in de zijne en beantwoordde de korte formele begroeting als erkenning van de andere leider: ‘In de naam van de Grote Aardmoeder, Doni, groet ik je, Manvelar, leider van de Derde Grot van de Zelandoniërs.’ Het was een gebruikelijke beleefdheidsbeuiging tussen leiders.

‘De mensen die je hebt teruggestuurd zijn ons komen vertellen wat er aan de hand was,’ zei Manvelar. ‘We hadden de leeuwen hier al een paar dagen zien rondlopen en we zijn gekomen om jullie te helpen. Ze kwamen regelmatig terug en we vroegen ons af wat we ertegen moesten doen. Het ziet ernaar uit dat jullie het probleem hebben opgelost. Ik zie vier, nee, vijf gevelde leeuwen, waaronder het mannetje. De vrouwtjes zullen nu een nieuw mannetje moeten zoeken. Mogelijk splitst de groep zich op en vinden ze er meer dan één. Het zal de hele structuur van de troep veranderen. Ik geloof niet dat we binnenkort weer last van ze zullen hebben. We zijn jullie dank verschuldigd.’

‘We dachten niet dat we er veilig langs konden en wilden niet dat ze een gevaar vormden voor de Grotten in de buurt, dus besloten we om ze weg te jagen, vooral aangezien we verschillende mensen bij ons hadden die een speerwerper konden gebruiken. En dat was maar goed ook. Hoewel dat mannetje ernstig gewond was, heeft hij ons weer aangevallen toen we dachten dat hij was geveld,’ zei Joharran.

‘De jacht op holenleeuwen is gevaarlijk. Wat gaan jullie ermee doen?’

‘Ik geloof dat de vachten, tanden en klauwnagels zijn opgeëist, en sommigen willen graag het vlees proeven,’ zei Joharran.

‘Dat is scherp van smaak,’ zei Manvelar, en hij trok zijn neus op. ‘We zullen je helpen met het villen, maar dat zal enige tijd vergen. Jullie kunnen beter de nacht bij ons doorbrengen. We kunnen een boodschapper vooruit sturen om de Zevende te laten weten dat jullie zijn opgehouden en waarom.’

‘Goed. We blijven. Dank je, Manvelar,’ zei Joharran.

De Derde Grot vergastte de bezoekers van de Negende de volgende ochtend op een maaltijd voor ze zich op weg begaven. Joharran, Proleva, Proleva’s zoontje Jaradal en haar dochttertje Sethona, zaten met

Jondalar, Ayla en haar dochtertje Jonayla op het zonnige stenen voorportaal en genoten tijdens het eten van het uitzicht.

‘Zo te zien heeft Morizan opeens erg veel belangstelling voor Folaras vriendin Galeya,’ zei Proleva. Ze keken met het toegeeflijke oog van oudere broers en zussen met een gezin naar de groep jonge mensen die nog geen verbintenis waren aangegaan.

‘Ja,’ zei Jondalar met een grijns. ‘Ze was gisteren tijdens de leeuwenjacht zijn rugdekking. Samen jagen en op elkaar moeten vertrouwen kan snel een speciale band scheppen, al hebben ze geen speer geworpen en konden ze geen leeuw opeisen. Maar ze hebben Ayla geholpen met het villen van haar leeuwin en ze heeft ieder van hen een klauwnagel gegeven. Ze waren erg snel klaar en toen hebben ze mij ook geholpen. Ook ik heb ze een kleine klauwnagel gegeven, zodat iedereen een aandenken aan de jacht heeft.’

‘Daar zaten ze gisteravond bij die kookmand dus over op te scheppen,’ zei Proleva.

‘Mag ik ook een klauwnagel als aandenken, Ayla?’ vroeg Jaradal. Het jongetje had duidelijk aandachtig zitten luisteren.

‘Jaradal, dat zijn aandenkens aan een jacht,’ zei zijn moeder. ‘Wanneer jij oud genoeg bent om mee op jacht te gaan, krijg je je eigen aandenkens.’

‘Laat maar, Proleva. Ik geef hem er wel een,’ zei Joharran, met een liefdevolle lach naar het zoontje van zijn gezellin. ‘Ik heb ook een leeuw gedood.’

‘Echt waar?’ zei het jongetje van zes opgewonden. ‘En krijg ik een klauwnagel? Ik kan niet wachten om die aan Robenan te laten zien!’

‘Je moet de klauwnagel wel uitkoken voor je hem die geeft,’ zei Ayla.

‘Dat is wat Galeya en de anderen gisteravond deden,’ zei Jondalar. ‘Ayla stond erop dat iedereen de klauwnagels en tanden uitkookte voor ze die vastpakten. Ze zegt dat een kras van een leeuwenklauw gevaarlijk kan zijn als die niet is uitgekookt.’

‘Waarom zou uitkoken een verschil maken?’ vroeg Proleva.

‘Toen ik klein was, nog voor ik door de Stam werd gevonden, werd ik gekrabd door een holenleeuw. Zo kom ik aan de littekens op mijn been. Ik herinner me niet veel van het moment dat het gebeurde, maar wel dat mijn been erg veel pijn deed tot de wond was geheeld. De Stam bewaarde ook altijd de tanden en klauwnagels van dieren,’ zei Ayla. ‘Toen Iza me de beginselen van kruidengeneeskunde leerde, was een van de eerste dingen die ze me vertelde dat ik tanden en klauwnagels altijd zorgvuldig moest uitkoken voor ik ze vastpakte. Ze zei dat ze vol boze geesten zaten en dat de hitte van het koken die verdreef.’

‘Wanneer je bedenkt wat die dieren met hun klauwen doen, moeten ze wel vol boze geesten zitten,’ zei Proleva. ‘Ik zal erop toezien dat Jara-dals klauwnagel wordt uitgekookt.’

‘Die leeuwenjacht heeft wel het nut van je wapen bewezen, Jondalar,’ zei Joharran. ‘Degenen met alleen een speer zouden die goed hebben kunnen gebruiken als de leeuwen dichterbij waren gekomen, maar de dieren die werden gedood, zijn allemaal gesneuveld dankzij de speerwerpers. Ik denk dat dit meer mensen zal aanmoedigen om ermee te oefenen.’

Ze zagen Manvelar aankomen en begroetten hem hartelijk.

‘Jullie kunnen de leeuwenvachten hier laten en ze op de terugweg ophalen,’ zei hij. ‘We kunnen ze achter in de onderste grot leggen. Het is daar koel genoeg om ze een paar dagen goed te houden en dan kunnen jullie ze bewerken als je weer thuis bent.’

De hoge kalkstenen rotswand waar ze vlak voor de jacht langs waren gekomen heette Twee-Rivierenrots omdat de Grasnivier en de Rivier daar samenvloeiden. Er waren drie richels boven elkaar, die beschutting boden aan de diepe holten eronder. De Derde Grot gebruikte alle stenen schuilplaatsen, maar de grote middelste ruimte, die een schitterend uitzicht bood op beide rivieren en het gebied rondom de rotswand, werd voornamelijk als leefgedeelte gebruikt. De andere dienden met name als opslagruimten.

‘Dat zou handig zijn,’ zei Jondalar. ‘We hebben al genoeg mee te slepen, vooral met de baby’s en kinderen, en we zijn al opgehouden. Als dit tochtje naar Paardenhoofdrots niet al een tijdlang op het programma had gestaan, zouden we waarschijnlijk niet eens zijn gegaan. Per slot van rekening zullen we iedereen zien bij de Zomerbijeenkomst en we moeten nog veel doen voor ons vertrek. Maar de Zevende Grot wilde echt graag dat Ayla op bezoek kwam en Zelandoni wil haar het Paardenhoofd laten zien. En aangezien dat zo dichtbij is, willen ze naar de Ouderen Vuurplaats en ook de Tweede Grot bezoeken, en laten zien wat de voorouders in de muur van hun onderste grot hebben gegrift.’

‘Waar is De Eerste Onder Hen Die De Grote Aardmoeder Dienen?’ vroeg Manvelar.

‘Ze is daar al enkele dagen,’ zei Joharran. ‘Ze beraadslaagt met een aantal van de zelandonia. Het heeft iets te maken met de Zomerbijeenkomst.’

‘Over de Zomerbijeenkomst gesproken: wanneer zijn jullie van plan om te vertrekken?’ vroeg Manvelar. ‘Misschien kunnen we samen reizen.’

‘Ik vertrek altijd het liefst bijtijds. Met zo’n grote Grot hebben we tijd nodig om ons te installeren. En we hebben nu dieren waarmee we rekening moeten houden. Ik ben al eerder naar de Zesentwintigste Grot geweest, maar ik ben niet echt bekend met de omgeving.’

‘Het is een groot vlak veld, vlak naast de Westrivier,’ zei Manvelar. ‘Er is ruimte voor veel zomerverblijven, maar ik geloof niet dat het een goede plek voor paarden is.’

‘De plek die we vorig jaar vonden was heel prettig, al was die tamelijk ver van alle activiteiten, maar ik weet niet wat we dit jaar zullen aantreffen. Ik was van plan er vooraf een kijkje te gaan nemen, maar toen kwamen die zware voorjaarsregens en ik had geen zin om door de modder te ploeteren,’ zei Joharran.

‘Als je het niet erg vindt om iets verder weg je kamp op te slaan, zul je misschien een meer afgezonderde plek vinden dicht bij Zonzicht, de schuilplaats van de Zesentwintigste Grot. Die is in een rotswand bij de oever van de vroegere rivierbedding, iets verder weg van de tegenwoordige rivier.’

‘Dat kunnen we misschien proberen,’ zei Joharran. ‘Ik zal een boodschapper vooruitsturen als we hebben besloten wanneer we vertrekken. Als de Derde Grot dan ook wil vertrekken, kunnen we samen reizen. Je hebt daar verwanten, nietwaar? Heb je een route in gedachten? Ik weet dat de Westrivier in dezelfde algemene richting stroomt als de Rivier, dus zal die niet moeilijk te vinden zijn. We hoeven alleen maar zuidwaarts naar de Grote Rivier te gaan, dan westwaarts tot we de Westrivier bereiken en die dan noordwaarts volgen. Maar als jij een directere route kent, zou die waarschijnlijk sneller zijn.’

‘Die ken ik inderdaad,’ zei Manvelar. ‘Zoals je weet kwam mijn gezelschap van de Zesentwintigste Grot, en we hebben dikwijls haar familie bezocht toen de kinderen jonger waren. Ik ben er na haar dood niet meer geweest en ik verheug me op de Zomerbijeenkomst en de ontmoeting met een aantal mensen die ik al een tijdlang niet heb gezien. Morizan en zijn broer en zus hebben daar neven en nichten.’

‘We kunnen er verder over praten als we terugkomen voor de leeuwenvachten. Bedankt voor de gastvrijheid van de Derde Grot, Manvelar,’ zei Joharran, en hij draaide zich om om te vertrekken. ‘We moeten nu echt gaan. De Tweede Grot verwacht ons en Zelandoni Die De Eerste Is heeft een grot met een verrassing die ze Ayla wil laten zien.’

De eerste voorjaarsscheuten hadden smaragdgroene vegen op de koude, bruine, ontdooiende aarde aangebracht. Naarmate het korte seizoen vorderde en geknoopte stengels en ranke bladeren tot volle groei

kwamen, vervingen sappige weiden de koude kleuren langs de uiterwaarden. De grasvelden die voor hen lagen, deinden in de warmere winden van een vroege zomer die het groen van snelgroeïende gewassen vervaagde tot het goud van volgroeidheid, en gaven de naam aan de rivier ernaast.

De groep reizigers, sommigen van de Negende Grot en sommigen van de Derde, liepen langs de Grasrivier en volgden dezelfde route als de dag daarvoor. Ze liepen in ganzenpas om de kromming van de rotswand over het pad tussen het heldere stromende water van de Grasrivier en de rotswand. Toen het pad weer breder werd gingen ze met z'n tweeën of drieën naast elkaar lopen.

Ze volgden het pad dat afboog naar de oversteekplaats – die nu al ‘de Plek van de Leeuwenjacht’ werd genoemd. Door de natuurlijke ligging van de stenen was het geen makkelijke oversteek. Voor lenige jonge mannen was het niet moeilijk om van de ene gladde steen naar de volgende te springen, maar voor een vrouw die zwanger was of een baby in een draagdoek droeg of misschien bundels voedsel, kleding of gebruiksvoorwerpen, en oudere vrouwen of mannen, was dat niet zo eenvoudig. Er waren dus meer stenen neergelegd tussen de stenen die boven het ondiepe water uitstaken om de ruimten tussen de stapstenen kleiner te maken. Toen de hele groep de overkant van de zijrivier had bereikt waar het pad breed genoeg was, gingen ze weer met z'n tweeën of drieën naast elkaar lopen.

Morizan wachtte op Jondalar en Ayla, die in de achterhoede voor de paarden uit liepen, en ging naast hen lopen. Na een informele begroeting over en weer zei Morizan: ‘Ik had er geen idee van dat je speerwerper zo goed werkte, Jondalar. Ik heb ermee geoefend, maar nu ik Ayla en jou ermee heb zien werken, ben ik er diep van onder de indruk.’

‘Je doet er goed aan je vertrouwd te maken met de speerwerper, Morizan. Het is een bijzonder effectief wapen. Heeft Manvelar je voorgesteld ermee te oefenen of was dat je eigen beslissing?’ vroeg Jondalar. ‘Het was mijn idee, maar toen ik ermee begon, heeft hij me aangemoedigd. Hij zei dat ik een goed voorbeeld stelde,’ zei Morizan. ‘Eerlijk gezegd maakte dat me niet veel uit. Het leek me gewoon een wapen waarmee ik graag wilde leren omgaan.’

Jondalar lachte naar de jonge man. Hij had al gedacht dat de jongeren als eersten zijn nieuwe wapen zouden willen uitproberen, en Morizans reactie was precies waarop hij had gehoopt.

‘Heel goed. Hoe meer je oefent, hoe beter je zult worden. Ayla en ik gebruiken de speerwerper al heel lang, gedurende de reis van een jaar terug naar huis en ruim een jaar daarvoor. Zoals je hebt gezien, kun-

nen vrouwen ook heel goed met een speerwerper omgaan.’

Ze volgden de Grasrivier stroomopwaarts tot ze bij een kleinere zijrivier aankwamen, die de Kleine Grasrivier heette. Toen ze hun weg vervolgden, stroomopwaarts langs de kleinere rivier, bespeurde Ayla een verandering in de lucht, een koele, vochtige frisheid vervuld van rijkere geuren. Zelfs het gras had een zwaardere tint groen, en op sommige plekken was de grond zachter. Het pad liep langs moerassige gebieden met lange rietstengels en lisdodden toen ze door het welige dal naar een kalkstenen rotswand liepen.

Buiten stond een groepje mensen te wachten, onder wie twee jonge vrouwen. Ayla lachte toen ze de vrouwen zag. Ze hadden op de Zomerbijeenkomst van het jaar daarvoor dezelfde Verbintenisceremonie ondergaan, en ze had een hechte band met hen.

‘Levela! Janida! Ik heb me er erg op verheugd om jullie weer te zien,’ zei ze, terwijl ze naar hen toe liep. ‘Ik heb gehoord dat jullie hadden besloten om naar de Tweede Grot te verhuizen.’

‘Ayla!’ zei Levela. ‘Welkom bij Paardenhoofdrots. We zijn met Kimeran meegekomen om je te zien, zodat we niet hoefden te wachten tot je bezoek aan de Tweede. Het is heerlijk om je weer te zien.’

‘Ja,’ viel Janida haar bij. Ze was jonger dan de twee andere vrouwen en nogal verlegen, maar haar glimlach was uitnodigend. ‘Ik vind het ook fijn om je weer te zien, Ayla.’

De drie vrouwen omhelsden elkaar heel voorzichtig. Zowel Ayla als Janida had een zuigeling in een draagdoek en Levela was zwanger.

‘Ik heb gehoord dat je een zoontje hebt gekregen, Janida,’ zei Ayla.

‘Ja, ik heb hem Jeridan genoemd,’ zei Janida, terwijl ze haar baby toonde.

‘Ik heb een dochttertje gekregen. Ze heet Jonayla,’ zei Ayla. De kleine was door al die drukte wakker geworden en Ayla haalde haar terwijl ze sprak uit de draagdoek en keek toen naar het kleine jongetje. ‘O, hij is volmaakt. Mag ik hem even vasthouden?’

‘Ja, natuurlijk, en ik wil je dochttertje vasthouden,’ zei Janida.

‘Geef mij jouw baby maar, Ayla,’ zei Levela. ‘Dan kun jij Jeridan van Janida overnemen en geef ik... Jonayla?’ – ze zag Ayla knikken – ‘... aan Janida.’

De vrouwen verwisselden van baby en kirden naar hen terwijl ze het kleintje van de ander bekeken en met hun eigen kindje vergeleken.

‘Je weet toch dat Levela zwanger is, hè?’ zei Janida.

‘Dat kan ik wel zien,’ zei Ayla. ‘Weet je wanneer de kleine komt, Levela? Ik zou graag naar je toe komen om je bij te staan, en ik weet zeker dat Proleva ook wil komen.’

‘Dat weet ik niet precies; het duurt nog wel enkele manen. Ik zou het heerlijk vinden als je bij me was, en mijn zus natuurlijk ook,’ zei Levela. ‘Maar je hoeft niet hiernaartoe te komen. Waarschijnlijk zijn we allemaal bij de Zomerbijeenkomst.’

‘Je hebt gelijk,’ zei Ayla. ‘Het zal fijn voor je zijn om iedereen om je heen te hebben. Zelfs Zelandoni, de Eerste, zal er zijn, en zij is een fantastische hulp bij een bevalling.’

‘Er zijn er misschien te veel,’ zei Janida. ‘Iedereen is dol op Levela en ze zullen niet iedereen bij je laten blijven. Dat zou veel te druk zijn. Mij wil je er misschien niet bij hebben. Ik heb weinig ervaring, maar ik zou er graag bij zijn, zoals jij bij mij was, Levela. Maar ik begrijp het als je liever iemand erbij hebt die je al langer kent.’

‘Natuurlijk wil ik jou erbij hebben, Janida, en Ayla ook. Per slot van rekening hebben we dezelfde Verbintenisceremonie ondergaan en dat schept een bijzondere band,’ zei Levela.

Ayla begreep precies wat Janida bedoelde. Ook zij had zich afgevraagd of Levela misschien liever vriendinnen erbij zou hebben die ze al langer kende. Ayla werd overspoeld door een warm gevoel voor de jonge vrouw en ze moest vechten tegen de onverwachte tranen die in haar ogen prikten bij Levela’s spontane aanvaarding van haar. Toen Ayla opgroeide had ze niet veel vriendinnen gehad. Meisjes van de Stam gingen al op jonge leeftijd een verbintenis aan, en Oga, het meisje dat misschien haar vriendin had kunnen worden, was Brouds gezellin geworden, en hij stond haar niet toe vriendschap te sluiten met het meisje van de Anderen dat hij was gaan haten. Ze had gehouden van Iza’s dochter, Uba, haar Stam-zus, maar zij was veel jonger en meer een dochter dan een vriendin. En hoewel de andere vrouwen haar op den duur hadden aanvaard en zelfs op haar gesteld waren geraakt, hadden ze haar nooit echt begrepen. Pas toen ze bij de Mamutiërs was gaan wonen en Deegie leerde kennen, had ze ontdekt hoe leuk het was om een vriendin van haar eigen leeftijd te hebben.

‘Over Verbintenisceremoniën en levensgezellen gesproken: waar zijn Jondecam en Peridal? Volgens mij heeft Jondalar ook een bijzondere band met hen. Ik weet dat hij zich erop verheugde ze weer te zien,’ zei Ayla.

‘Zij willen hem ook graag zien,’ zei Levela. ‘Jondalar en zijn speerwerpwapen. Jondecam en Peridal hebben over niets anders kunnen praten sinds we hoorden dat jullie zouden komen.’

‘Wisten jullie dat Tishona en Marsheval nu bij de Negende Grot wonen?’ zei Ayla, verwijzend naar een ander paartje dat tegelijkertijd met hen een verbintenis was aangegaan. ‘Ze hebben een poosje bij de Veer-

tiende gewoond, maar Marsheval was zo dikwijls bij de Negende Grot – of preciezer gezegd bij Rivierafwaarts, waar hij mammoetivoor leerde bewerken en dan bij de Negende bleef overnachten – dat ze besloten te verhuizen.’

De drie Zelandonia hielden zich op de achtergrond en keken toe terwijl de jonge vrouwen stonden te babbelen. Het viel de Eerste op dat Ayla zo ongedwongen met hen sprak; ze vergeleken baby’s en spraken opgewonden over de dingen die belangrijk waren voor vrouwen die pas een verbintenis waren aangegaan en een kind hadden of er een verwachtten. Ze had een begin gemaakt met Ayla de beginselen te leren van de kennis die ze nodig zou hebben om een ten volle ontwikkelde Zelandoni te worden, en de jonge vrouw was zonder twijfel geïnteresseerd en een snelle leerling, maar de Eerste beseftte nu hoe makkelijk Ayla kon worden afgeleid. Ze had zich op de achtergrond gehouden en Ayla laten genieten van haar nieuwe leven als moeder en vrouw met een levensgezel. Misschien werd het tijd om meer druk op haar uit te oefenen en haar interesse zo sterk te wekken dat ze er uit eigen beweging voor zou kiezen meer tijd te wijden aan verplichte leerstof.

‘We moeten gaan, Ayla,’ zei de Eerste. ‘Ik wil je graag de grot laten zien voor we het te druk krijgen met maaltijden en bezoeken en mensen ontmoeten.’

‘Ja, dat is goed,’ zei Ayla. ‘Ik heb de drie paarden en Wolf bij Jondalar achtergelaten, en we moeten de dieren nog ergens onderbrengen. En ik weet zeker dat hij ook mensen wil zien.’

Ze liepen naar de steile kalkstenen wand. De ondergaande zon scheen er recht op en het kleine vuur dat vlakbij was aangelegd, was in het felle zonlicht bijna onzichtbaar. Een donkere opening was zichtbaar, maar viel niet op. Er stonden verscheidene fakkels tegen de muur en alle drie de Zelandonia staken er een aan. Ayla liep achter de anderen aan het donkere gat in; ze huiverde toen de duisternis haar omhulde. De lucht in de holte in de rotswand was kil en vochtig, maar dat ze rilde kwam niet louter door de plotselinge temperatuuurdaling. Ayla was daar nog nooit geweest en ze werd altijd overvallen door een onrustig gevoel als ze een onbekende grot binnenging.

De opening was niet groot, maar hoog genoeg om niet te hoeven bukken om naar binnen te gaan. Ze had buiten een fakkel aangestoken en hield het licht met haar linkerhand hoog voor zich uit, terwijl ze met haar rechterhand steun zocht bij de ruwe stenen muur. Het warme bundeltje in de zachte draagdoek die ze op haar borst droeg was nog wakker en ze haalde haar hand van de muur om de baby geruststellend

te strelen. Jonayla merkt waarschijnlijk ook de verandering in temperatuur, dacht Ayla, en terwijl ze om zich heen keek liep ze verder naar binnen. De grot was niet groot en werd op een natuurlijke manier in kleinere ruimten opgesplitst.

‘Het is hier in de volgende ruimte,’ zei de Zelandoni van de Tweede Grot. Ook zij was een lange, blonde vrouw, al was ze iets ouder dan Ayla.

De Zelandoni Die Eerste Was Onder Degenen Die De Grote Aardmoeder Dienen deed een stap opzij om Ayla voor te laten gaan en de vrouw te volgen die hen leidde. ‘Ga jij maar voor. Ik heb het al eerder gezien,’ zei ze, terwijl ze haar omvangrijke lichaam tegen de muur drukte.

Een oudere man volgde haar voorbeeld. ‘Ook ik heb het eerder gezien,’ zei hij, ‘vele malen.’ Het was Ayla opgevallen dat de oude Zelandoni van de Zevende Grot sterk leek op de vrouw die voor hen uit liep. Ook hij was lang, maar hij liep iets voorovergebogen en zijn haar was meer wit dan blond.

De Zelandoni van de Tweede Grot hield haar fakkel hoog zodat die het licht voor hen uit wierp. Ayla deed hetzelfde. Ze meende in het voorbijgaan vage afbeeldingen te zien op de grotmuren, maar aangezien niemand was blijven staan om haar daarop te wijzen, wist ze het niet zeker. Ze hoorde dat iemand begon te neuriën, een prachtig geluid, en ze herkende de stem van haar mentrix, de Zelandoni Die Eerste Was. Haar stem galmde in de kleine stenen ruimte, maar nog sterker toen ze een andere ruimte betraden en een hoek om gingen. Toen de Zelandonia hun fakkels omhoogstaken om een muur te verlichten, stakte Ayla’s adem.

Ze was niet voorbereid op wat ze voor zich zag. Het profiel van een paardenhoofd was zo diep in de kalkstenen muur van de grot uitgesneden dat het eruit leek te groeien, en zo realistisch dat het bijna leek te leven. Het was groter dan levensgroot, of het was de beeltenis van een veel groter dier dan ze ooit had gezien, maar ze kende paarden, en de verhoudingen waren perfect. De vorm van de snuit, het oog, het oor, het opengesperde neusgat, de lijn van de mond en kaak, alles was precies zoals in werkelijkheid. En in het flakkerende licht van de fakkels leek het dier te bewegen, te ademen.

Ze liet met een snik haar adem ontsnappen; ze had zonder het te beseffen haar adem ingehouden. ‘Het is een volmaakt paard, al is het alleen maar het hoofd!’ zei Ayla.

‘Daarom heet de Zevende Grot Paardenhoofdrots,’ zei de oude man. Hij stond vlak achter haar.

Ayla staaarde naar de beeltenis, vervuld van ontzag en verwondering, en stak haar hand uit om het steen aan te raken, zonder zich af te vragen of ze dat eigenlijk wel mocht doen. Ze werd ertoe aangetrokken. Ze legde haar hand op de zijkant van de kaak, op de plek waar ze een levend paard zou hebben aangeraakt, en na een tijdje leek het koude steen warm te worden, alsof het dier tot leven wilde komen en uit de stenen muur wilde stappen. Ze trok haar hand weg en legde hem toen weer terug. Het stenen oppervlak straalde nog steeds warmte uit, maar toen werd het weer koud, en het drong tot haar door dat de Eerste was blijven neuriën toen ze het steen aanraakte, maar was gestopt toen ze haar hand wegtrok.

‘Wie heeft dit gemaakt?’ vroeg Ayla.

‘Dat weet niemand,’ zei de Eerste. Ze was na de Zelandoni van de Zevende Grot binnengekomen. ‘Het is zo lang geleden gemaakt dat niemand dat nog weet. Een van de Ouden, natuurlijk, maar we hebben geen legende of geschiedverhaal waarin wordt verteld wie.’

‘Misschien dezelfde beeldhouwer die De Moeder van de Ouderen Vuurplaats heeft gemaakt,’ zei de Zelandoni van de Tweede Grot.

‘Waarom denk je dat?’ vroeg de oude man. ‘Dat zijn twee totaal verschillende afbeeldingen. De ene is een vrouw met een bizonhoorn in haar hand en de andere een paardenhoofd.’

‘Ik heb beide afbeeldingen bestudeerd. Er lijkt een overeenkomst in de techniek te zijn,’ zei ze. ‘Kijk hoe nauwkeurig de neus en de mond en de kaak van dit paard zijn afgebeeld. Als je naar de Ouderen Vuurplaats gaat, moet je maar eens kijken naar de heupen van de Moeder, de vorm van de buik. Ik heb vrouwen gezien die er precies zo uitzien, vooral vrouwen die kinderen hebben gebaard. Net als dit paard is de afbeelding van de vrouw die Doni voorstelt in de grot bij de Ouderen Vuurplaats bijzonder levensecht.’

‘Dat is bijzonder scherpzinnig,’ zei de Ene Die Eerste Was. ‘Wanneer we de Ouderen Vuurplaats bezoeken zullen we doen wat je voorstelt en de afbeelding nauwkeurig bekijken.’ Ze keken nog een tijdje zwijgend naar het paard en toen zei de Eerste: ‘We moeten gaan. Er zijn hier nog andere dingen, maar die kunnen we later bekijken. Ik wilde Ayla graag het Paardenhoofd laten zien voor we het druk kregen met bezoekjes en dergelijke.’

‘Ik ben blij dat je dat hebt gedaan,’ zei Ayla. ‘Ik wist niet dat gravures in steen zo levensecht konden zijn.’